خراسان روزنامه صبح ایران
دوشنبه ۲۸ خرداد ۱۳۹۷ ـ ۴ شوال ۱۴۳۹ ـ شماره ۱۹۸۴۳

اطهری می گوید: مقامات ایران معتقدند از گردوغبارهای کشور ۲۰ درصد منشأ داخلی و ۸۰ درصد منشأ خارجی دارد. در برابر این گزاره اگر ترک‌ها معتقد باشند گردوغبارهای ایران منشأ داخلی دارد نه منشأ خارجی، پاسخ چیست؟ بنابراین برای ادعای‌مان باید سند ارائه کنیم و کارهای تحقیقاتی گسترده‌ای روی این موضوع بشود. برای همین هم می‌توانیم کمیته‌ای تشکیل دهیم که به شکل آکادمیک، فنی و تخصصی روی این موضوع کار کند.

ترک‌ها معتقدند گردوغبارهای ایران منشأ داخلی دارد

پژوهشگر ارشد پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه مطرح کرد

آب، ابزار جدید چانه‌زنی سیاسی و تجاری ترکیه

اقدامات ایران در خصوص پروژه های آبی ترکیه کافی نیست

پژوهشگر ارشد پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه با تاکید بر این که ترکیه از آب هم به عنوان ابزار چانه‌زنی سیاسی و هم به عنوان یک کالای تجاری استفاده می کند، گفت: ترک‌ها در رابطه با سوریه و عراق از آب به عنوان ابزار سیاسی و هژمونیک بهره می‌برند. در یک سال گذشته موضوع سدسازی های ترکیه روی رودخانه‌های دجله و فرات و تاثیرات منفی آن در تشدید توفان‌های گرد و غبار در کشورهای منطقه به ویژه ایران، سهم به نسبت قابل توجهی را در اخبار محیط زیست کشور به خود اختصاص داده است. شاید مهم ترین اخبار درباره این موضوع به تیر سال گذشته و برگزاری کنفرانس بین‌المللی مقابله با گرد و غبار برمی‌گردد که علاوه بر موضع‌گیری محکم «حسن روحانی» - رئیس جمهوری ایران - در این باره و هشدار او به ترکیه درباره سدسازی‌های گسترده، شاهد آن بودیم که نمایندگان دولت ترکیه منکر تاثیر منفی این سدسازی‌های معروف به پروژه گاپ (GAP) در تشدید گرد و غبار شدند. اگرچه مقامات ایران و فعالان حوزه محیط زیست در چند ماه گذشته در این باره واکنش‌هایی داشتند اما بررسی اهداف داخلی و خارجی ترکیه از اجرای پروژه گاپ موضوع قابل توجهی است. به نظر می‌رسد برای اتخاذ تصمیم و موضع‌گیری درست در برابر اجرای این پروژه عظیم و پیچیده باید از این اهداف مطلع باشیم. برای پاسخ‌دادن به این پرسش و ابهامات دیگری چون تاثیرات سیاسی و اجتماعی این سدسازی‌ها، کیفیت اقدامات دیپلماتیک ایران در قبال پروژه گاپ، احتمال فروش آب توسط ترکیه در آینده و حرکت‌های مدنی در مخالفت با سدسازی‌ها با «سید اسدا... اطهری» - پژوهشگر ارشد و مدیر گروه ترکیه‌شناسی در پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه - به گفت‌وگو نشستیم. به گزارش ایسنا مشروح این گفت‌وگو با این متخصص روابط ایران و ترکیه اینک پیش‌روی شماست.

> خوب است بدانید که دلیل اشغال جنوب لبنان نیز دستیابی به منابع آب است و واقعیت این است که بیشتر اشغال‌های اسرائیل با یک تفکر استراتژیک با هدف دستیابی به آب صورت می گیرد

آقای اطهری واژه "گاپ" مخفف یک عبارت ترکی است؟ این عبارت چه معنایی دارد؟ ترکیه چه هدف یا اهدافی را از اجرای این پروژه دنبال می‌کند؟ و از چه سالی اجرای آن را شروع کرد؟

پروژه گاپ در زبان ترکی مخفف Guneydogu Anadolu Projesi و معروف به پروژه آناتولی است که اجرای آن از سال ۱۹۹۸ شروع شد و طی آن ساخت ۲۲ سد، ۱۹ نیروگاه برق و صدها کیلومتر کانال آبیاری در بخش‌های بالایی دجله و فرات با هدف توسعه اقتصادی منطقه آناتولی مد نظر قرار گرفته است. نکته مهم این است که برای دستیابی به اهداف این پروژه باید به گروه‌های قدرت در ترکیه و رویکرد آن‌ها در برابر کردها دقت کنیم. درون دولت ترکیه دو نوع تفکر برای مقابله با کردها و آن چه رادیکالیسم کردی می‌دانند وجود دارد. یک دسته به نگاه امنیتی قائل است و سرکوب و خشونت را در برابر کردها دنبال می‌کند اما دسته دوم نگاه اقتصادی را مد نظر دارد و به همین علت ایده اجرای پروژه گاپ و تقویت وضعیت اقتصادی کردها را مطرح کرده‌اند. در این رویکرد به گاپ به عنوان پروژه‌ای برای ادغام ملی و یکی کردن ترک‌ها با کردها نگاه می‌شود؛ چون منطقه‌ای که در آن پروژه گاپ اجرا می‌شود شامل شهرهای آدی‌یامان، باتمان، دیاربکر، قاضی انتپ، کریس، ماردین، اورفا و شرناخ است که بیشتر کردنشین هستند.

چرا به اجرای پروژه گاپ اعتراض می‌شود؟

رودخانه‌های دجله و فرات از کوه‌های آناتولی مرکزی در ترکیه سرچشمه می گیرند و به سمت کشورهای سوریه و عراق سرازیر می‌شوند و از آن جا که اجرای پروژه گاپ سهم آبی این دو کشور را تحت‌الشعاع قرار داده موجب اعتراض کشورهای عراق، سوریه و ایران شده است. برای همین هم بود که در سال ۲۰۰۹ یکی از نمایندگان عراق به سیاست سدسازی ترکیه اعتراض و اعلام کرد که با وجود تغییرنکردن میزان بارش‌ها در حوضه آبریز دجله و فرات، سدسازی‌های ترکیه میزان آب دریافتی عراق را از ۴۰ میلیون مترمکعب در سال به ۱۱ میلیون مترمکعب رسانده است. حتی این اقدام ترکیه باعث شده در عراق ۶۷۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی به دلیل نبود آب رها شود.

به بحث طرح ادغام ملی ترک‌ها و کردهای ترکیه از طریق اجرای پروژه گاپ اشاره کردید، کردها چه نگاهی به پروژه گاپ دارند؟

کردهایی که اعتقادی به دولت مرکزی ندارند، معتقد بودند پروژه گاپ اقدامی سیاسی-امنیتی برای تسلط دولت ترکیه بر کردهاست و دولت این هدف را از طریق نابودکردن شهر باستانی حصن کیف در استان باتمان در جنوب ترکیه دنبال می کند؛ چون با ساخت و تکمیل سد ایلیسو (Ilisu) آثار باستانی و زیستگاه‌های ارزشمند این شهر تخریب می‌شود. به همین علت زمانی که پروژه شروع شد کردها به آن بدبین بودند اما به‌تدریج این نگاه کمی تعدیل شد. به نظر من اگر کردها تاثیر اقتصادی گاپ را لمس کنند با آن موافق خواهند بود؛ چون مجبور نمی‌شوند برای فرار از بیکاری، شهرها و روستاهای خودرا رها کنند و دست به مهاجرت به آنکارا و استانبول بزنند؛ همان‌طور که تاکنون بسیاری از کردها برای پیدا کردن شغل بهتر و فرار از نابرابری به استانبول مهاجرت کرده‌اند.

پس معتقدید کردها نگاه مثبتی به پروژه گاپ دارند؟

بله. باید توجه کنیم که با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه، در میان کردهای ترکیه به‌تدریج این روحیه تقویت شد که به جای تلاش برای ایجاد دولت مستقل، استقرار جامعه خودگردان را مطالبه کنند که این مهم تنها با رشد جامعه از پایین به بالا و تقویت جامعه مدنی محقق می‌شود. ضمن این که ممکن است با این روند وضعیت خشونت در جامعه نیز اصلاح شود؛ البته تا زمانی که طرح آچیلما (گشایش) - ایده‌ای که از سوی حزب صلح و دموکراسی به رهبری صلاح‌الدین دمیرتاش مطرح شد - شکست نخورده بود، وضعیت مشارکت‌ها هم خوب پیش می‌رفت و کردها توانستند برای اولین بار وارد مجلس شوند و حتی نامزد ریاست جمهوری داشته باشند. به طور کلی کردها نشان داده‌اند که با گام‌های مثبت دولت مرکزی ترکیه همکاری می کنند.

قطعا مطلع هستید که بیشتر از ابعاد داخلی اجرای پروژه گاپ، تاثیرات این پروژه بر کشورهای همسایه مورد توجه قرار گرفته و در بین رسانه‌های ایرانی اهمیت پیدا کرده است. برخی در ایران نگران این هستند که ترکیه از آب به عنوان ابزار سیاسی برای قدرت‌گیری در منطقه استفاده کند.

بله. این نگرانی‌ها به جاست؛ چون من هم فکر می کنم ترک‌ها قصد دارند از آب به عنوان ابزار چانه‌زنی استفاده کنند. واضح است که اجرای پروژه گاپ و کاهش سهم آبی عراق و سوریه از رودخانه‌های دجله و فرات، روابط ترکیه را با این دو کشور و همچنین با ایران به دردسر انداخته است.

ترکیه قصد دارد در سال‌های آینده آب را به کشورهای همسایه بفروشد؟

این نکته مهمی است. ببینید! واقعیت این است که ترکیه اکنون هم با اسرائیل در زمینه فروش آب قرارداد دارد و حتی مقرراتی برای فروش آب وضع کرده است. این طرح‌هایی است که از زمان سلیمان دمیرل (رئیس‌جمهور ترکیه از سال ۱۹۹۳ تا سال ۲۰۰۰) مطرح شد که آب را به کشورهای خلیج فارس بفروشند. شما فکر می کنید اسرائیلی‌ها چرا جولان (منطقه‌ای کوهستانی در جنوب غربی خاک سوریه) را به سوریه نمی‌دهند؟ به خاطر آب. خوب است بدانید که دلیل اشغال جنوب لبنان نیز دستیابی به منابع آب است و واقعیت این است که بیشتر اشغال‌های اسرائیل با یک تفکر استراتژیک با هدف دستیابی به آب صورت می گیرد.

به نظر من تحلیل واقعی این است که اجرای پروژه گاپ برای ترکیه دو سر سود است؛ چون ضمن رفع اختلافات داخلی از آب به عنوان ابزار قدرت در منطقه استفاده می‌کند.

بله. ترکیه از آب هم به عنوان ابزار چانه‌زنی سیاسی و هم به عنوان یک کالای تجاری استفاده می کند و آن را می‌فروشد. ترکیه در رابطه با سوریه و عراق از آب به عنوان ابزار سیاسی و هژمونیک (سلطه‌گری و فرادستی) بهره می‌برد. حتی در ارتباط با گروه‌های داخلی مثل پ.ک.ک (حزب کارگران ترکیه) که آن‌ها را برانداز می‌داند، هم از آب برای چانه‌زنی استفاده می کند؛ به طوری که دمیرل خطاب به عراق و سوریه اعلام کرد «تازمانی که با پ.ک.ک همکاری می کنید من با شما درباره آب توافق نخواهم کرد.» در همین زمینه ترکیه با افزایش میزان همکاری‌ها در زمینه پ.ک.ک، سهم آبی عراق و سوریه را بیشتر کرد. واقعیت این است که ترکیه اهداف اقتصادی، سیاسی و امنیتی خود را با هم ربط داده است و این‌ها را با هم جلو می برد. ترکیه با این که از منابع نفت و گاز محروم است اما از منابع آب برای جبران آن استفاده کرده است.

گویا با این که در سطح بین‌الملل مخالفت‌هایی با تاسیس سدهای بزرگ توسط دولت ترکیه وجود دارد اما ترکیه از طریق کمک‌های مالی خارجی به پیشبرد پروژه گاپ موفق شده است؟

بله. بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول ضمن ارزیابی شرایط، به درخواست ترکیه برای اعطای وام پاسخ مثبت داده و در این سال‌ها بیشتر سدها با تسهیلات مالی این دو موسسه ساخته شده است. جالب این که فعالان محیط زیست در سطح منطقه، از صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی به دلیل این حمایت مالی انتقاد و اعلام کردند که حمایت شما از سدسازی‌های ترکیه یک «قتل عام منطقه‌ای» است و محیط زیست کشورهای همسایه ترکیه را نابود می کند؛ اما توجیهی که این موسسات مالی برای حمایت خود از سدسازی ترکیه دارند این است که کلیه مناطق توسعه‌یافته در ترکیه محدود به مناطق ترک‌نشین است و از آن جا که دلایل شکل‌گیری تروریسم، خشونت و ظهور گروه‌هایی مانند پ.ک.ک (Partiya Karkerên Kurdistanê) یا همان حزب کارگران کردستان، بیکاری، فقر و نابرابری است بنابراین قصد داریم نابرابری را از بین ببریم و به همین علت هم می خواهیم کشاورزی را توسعه دهیم.

با این وجود طی سال‌های گذشته، پروژه گاپ واکنش کشورهای منطقه به ویژه ایران را برانگیخته است. این واکنش‌ها را چطور ارزیابی می کنید؟

طبیعی است که این موضوع روابط ترکیه را با ایران، سوریه و عراق به دردسر انداخته است. تاکنون ایران از لحاظ دیپلماتیک اعتراضاتی به ترک‌ها داشته و مهم‌ترین واکنش هم مربوط به تیر سال گذشته است که رئیس جمهوری در جریان کنفرانس بین‌المللی مقابله با گردوغبار - که در تهران برگزار شد - به سیاست سدسازی ترکیه و خسارت‌های زیست محیطی ناشی از آن برای منطقه اعتراض و تاکید کرد که محیط زیست یک موضوع فرامرزی است. در این همایش پیشنهادی برای همکاری جهانی در زمینه مقابله با گردوغبار و ایجاد کمیته‌ای برای بررسی مناسبات مربوط به این موضوع ارائه و قرار شد پیش‌بینی مکانیزم مالی، چارچوب حقوقی و همکاری فنی و تخصصی در زمینه مقابله با گرد و غبار در سطح جهانی مورد توجه قرار گیرد.

جدا از این همایش اعتراضات مقامات ایرانی به ترکیه درباره گرد و غبارهای ناشی از اجرای پروژه گاپ پررنگ نبوده است. با این موضوع موافقید؟

این کم‌رنگی اعتراضات ایران به ترکیه درباره توسعه پروژه گاپ به دلیل شرایط سیاسی و ارتباط ایران با ترکیه است. واقعیت این است که در بخش نرم قدرت در ایران که دولت حسن روحانی نماینده آن است، سعی شده به دلیل شرایط خاص فعلی، از برانگیختن همسایه‌ها جلوگیری شود؛ چون در شرایط حاضر شاهد اجماع منطقه‌ای اتحادیه عرب به رهبری عربستان علیه ایران هم هستیم، همچنین این کشور طی سفرهای متعدد به فرانسه، آمریکا و انگلیس سعی کرد ائتلافی جهانی را علیه ایران شکل دهد. به همین دلیل ایران در روابط خود با ترکیه احتیاط دارد. ایران با ترکیه در آستانه، سوچی و آنکارا روابط اقتصادی، امنیتی و سیاسی دارد.

فکر نمی کنید همین شرایط باعث شده که ایران بیش از حد ملاحظه ترکیه را بکند و به شکل در خور به سدسازی‌های این کشور اعتراض نکند؟

درست است که ترک‌ها برای کشور ما همسایه‌ای بهتر از عرب‌ها هستند اما این به معنای برخورد انفعالی ایران در برابر ترکیه نیست؛ همان‌طور که ایرانی‌ها اعتراضات شدیدی به سدسازی‌ها داشتند و به ترک‌ها هشدار دادند که فکر نکنید چون در بالادست دجله و فرات قرار دارید، می‌توانید از آب به عنوان یک حربه سیاسی علیه کشورهای دیگر در منطقه استفاده کنید. به تازگی هم آقای عباس عراقچی - رئیس کارگروه‌های دیپلماسی آب وزارت امور خارجه - اعلام کرد که سدسازی‌ها موضوع مورد مذاکره بین ایران، ترکیه، کشورهای همسایه شامل سوریه و عراق همچنین سازمان ملل است. به طور کلی ایران در این زمینه فعال است و علاوه بر موضوع سدسازی ترکیه بحث گرد و غبار را هم به طور عام از طریق مجامع بین‌المللی پیگیری می کند. همان طور که قبل از کنفرانس مقابله با گرد و غبار توانست چهار قطعنامه را در کمیته دوم مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب برساند. به طور کلی این‌ها اقدامات مثبتی است که از سوی مقامات جمهوری اسلامی ایران انجام شده اما کافی نیست؛ ما همان اندازه که برای مقابله با تروریسم وقت می گذاریم و در این زمینه جدی هستیم باید درباره بحران آب، محیط زیست و خطرات ناشی از این مشکلات برای فرهنگ و تمدن ایران دغدغه داشته باشیم؛ چون وزن تهدیدات ناشی از کمبود آب کمتر از تروریسم نیست.

به هر حال واضح است که به‌رغم پافشاری ایران، ترکیه اصلا زیر بار تاثیرات منفی سدسازی بر تشدید گرد و غبار در منطقه نرفته است.

بله. ترک‌ها در برابر اعتراضات ایران کوتاه نیامدند. همان‌طور که بعد از اعتراض حسن روحانی به سدسازی‌های ترکیه و تشدید گرد و غبار ناشی از آن، ترک‌ها این طور پاسخ دادند که «اطلاعات رئیس جمهوری ایران نادرست است و آنکارا از سدسازی روی دجله و فرات صرف نظر نمی کند.»

باید ببینیم برای مقابله با این موضوع ابزارهای ما چیست؟ ایران همکاری امنیتی، نظامی، سیاسی و اقتصادی با ترکیه دارد که از موارد آن می‌توان به تلاش برای شکستن قطعنامه‌های آمریکا علیه ایران، ایجاد شهرک‌های صنعتی مشترک و ... اشاره کرد، همچنین حرکت‌های مشترک ایران و ترکیه در منطقه امری طبیعی است که با در نظر گرفتن همه این جوانب و مسائل، ایران باید سیاست مشخصی را درباره سدسازی‌های گسترده ترکیه اتخاذ کند.

همان طور که گفتید ترکیه معتقد است ادعای ایران درباره تاثیر منفی سدسازی‌ها درست نیست و مستندی برای اثبات این ادعا ندارد. چه پاسخی برای این ابهام می‌توان داشت؟

مقامات ایران معتقدند از گردوغبارهای کشور ۲۰ درصد منشأ داخلی و ۸۰ درصد منشأ خارجی دارد. در برابر این گزاره اگر ترک‌ها معتقد باشند گردوغبارهای ایران منشأ داخلی دارد نه منشأ خارجی، پاسخ چیست؟ بنابراین واضح است برای ادعای‌مان باید سند ارائه کنیم و کارهای تحقیقاتی گسترده‌ای روی این موضوع بشود. برای همین هم می‌توانیم کمیته‌ای تشکیل دهیم که به شکل آکادمیک، فنی و تخصصی روی این موضوع کار کند.

> به تازگی آقای عباس عراقچی - رئیس کارگروه‌های دیپلماسی آب وزارت امور خارجه - اعلام کرد که سدسازی‌ها موضوع مورد مذاکره بین ایران، ترکیه، کشورهای همسایه شامل سوریه و عراق همچنین سازمان ملل است

دولت ترکیه با احداث سدهای متعدد مخالف کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون مقابله با بیابان‌زایی عمل می‌کند. این ابزارها نمی‌تواند بازدارندگی داشته باشد؟

آقای عراقچی - رئیس کارگروه‌های دیپلماسی آب وزارت امور خارجه - اعلام کرد که سدسازی‌ها موضوع مورد مذاکره بین ایران، ترکیه، کشورهای همسایه شامل سوریه و عراق همچنین سازمان ملل است. به طور کلی ایران در این زمینه فعال است و علاوه بر موضوع سدسازی ترکیه بحث گرد و غبار را هم به طور عام از طریق مجامع بین‌المللی پیگیری می کند. همان طور که قبل از کنفرانس مقابله با گرد و غبار توانست چهار قطعنامه را در کمیته دوم مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب برساند. به طور کلی این‌ها اقدامات مثبتی است که از سوی مقامات جمهوری اسلامی ایران انجام شده اما کافی نیست؛ ما همان اندازه که برای مقابله با تروریسم وقت می گذاریم و در این زمینه جدی هستیم باید درباره بحران آب، محیط زیست و خطرات ناشی از این مشکلات برای فرهنگ و تمدن ایران دغدغه داشته باشیم؛ چون وزن تهدیدات ناشی از کمبود آب کمتر از تروریسم نیست.

به هر حال واضح است که به‌رغم پافشاری ایران، ترکیه اصلا زیر بار تاثیرات منفی سدسازی بر تشدید گرد و غبار در منطقه نرفته است.

بله. ترک‌ها در برابر اعتراضات ایران کوتاه نیامدند. همان‌طور که بعد از اعتراض حسن روحانی به سدسازی‌های ترکیه و تشدید گرد و غبار ناشی از آن، ترک‌ها این طور پاسخ دادند که «اطلاعات رئیس جمهوری ایران نادرست است و آنکارا از سدسازی روی دجله و فرات صرف نظر نمی کند.»

باید ببینیم برای مقابله با این موضوع ابزارهای ما چیست؟ ایران همکاری امنیتی، نظامی، سیاسی و اقتصادی با ترکیه دارد که از موارد آن می‌توان به تلاش برای شکستن قطعنامه‌های آمریکا علیه ایران، ایجاد شهرک‌های صنعتی مشترک و ... اشاره کرد، همچنین حرکت‌های مشترک ایران و ترکیه در منطقه امری طبیعی است که با در نظر گرفتن همه این جوانب و مسائل، ایران باید سیاست مشخصی را درباره سدسازی‌های گسترده ترکیه اتخاذ کند.

همان طور که گفتید ترکیه معتقد است ادعای ایران درباره تاثیر منفی سدسازی‌ها درست نیست و مستندی برای اثبات این ادعا ندارد. چه پاسخی برای این ابهام می‌توان داشت؟

مقامات ایران معتقدند از گردوغبارهای کشور ۲۰ درصد منشأ داخلی و ۸۰ درصد منشأ خارجی دارد. در برابر این گزاره اگر ترک‌ها معتقد باشند گردوغبارهای ایران منشأ داخلی دارد نه منشأ خارجی، پاسخ چیست؟ بنابراین واضح است برای ادعای‌مان باید سند ارائه کنیم و کارهای تحقیقاتی گسترده‌ای روی این موضوع بشود. برای همین هم می‌توانیم کمیته‌ای تشکیل دهیم که به شکل آکادمیک، فنی و تخصصی روی این موضوع کار کند.

دولت ترکیه با احداث سدهای متعدد مخالف کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون مقابله با بیابان‌زایی عمل می‌کند. این ابزارها نمی‌تواند بازدارندگی داشته باشد؟

نگاه واقع‌بینانه این را می گوید که همه کنوانسیون‌های بین‌المللی ابزاری برای دستیابی به منافع ملی کشورهاست. حضور در کنوانسیون‌ها هرگز نباید به قیمت کنارگذاشتن منافع ملی باشد. برای همین هم ترکیه منافع خود را قربانی پایبندی به کنوانسیون‌های بین‌المللی نمی کند. طبیعی است که اگر کشورها احساس کنند کنوانسیونی با منافع ملی آن‌ها ناسازگار است از آن خارج می‌شوند. قطب‌نما، ستاره و راهنما، منافع ملی است و ترک‌ها منافع ملی را ایدئولوژیک تعریف نمی کنند، بلکه اقتصادی تعریف می کنند.

وضعیت الحاق ترکیه به اتحادیه اروپا چه می‌شود؟ گویا توقف پروژه گاپ به عنوان یکی از شروط اتحادیه اروپا معرفی می‌شود؟

هویت‌گراها در ترکیه معتقدند دلیل پذیرش نشدن ترکیه در اتحادیه اروپا هویت مسلمان این کشور است؛ چون کشورهایی مثل قبرس که وضعیت اقتصادی چندان مناسبی در مقایسه با ترکیه ندارند، امکان حضور در اتحادیه را پیدا کرده‌اند؛ البته عوامل نرم مثل محیط زیست، وضعیت آزادی بیان، شرایط اجتماعی زنان و... نیز برای اتحادیه اروپا مهم است و نمی‌توان این مسائل را نادیده گرفت؛ بنابراین نمی‌توانیم ادعا کنیم تنها متغیر برای پذیرش نشدن ترکیه در اتحادیه اروپا پروژه گاپ است؛ در واقع متغیرهای متعددی برای این شرایط وجود دارد که محیط زیست هم بخشی از آن است و نمی‌توان ادعا کرد که با توقف پروژه گاپ حتما مشکل ترکیه برای ورود به اتحادیه اروپا حل می‌شود؛ اما حقیقت این است که سخت‌گیری خاصی درباره ترکیه از سوی اتحادیه اروپا وجود دارد و شاید واقعا مشکل ترکیه از نظر اتحادیه اروپا بیشتر هویتی باشد تا مشکل آب و محیط زیست.

آقای دکتر برای آخرین بحث می‌خواهم به حرکت‌های مدنی درباره سدسازی ترکیه بپردازیم. طی یک سال گذشته فعالان محیط زیست ایران دادخواستی را برای رسیدگی سازمان ملل به اجرای پروژه گاپ تنظیم کرده و تعداد نسبتا قابل توجهی از ایرانی‌ها آن را امضا کردند. نظر شما درباره چنین حرکت‌های مدنی در حوزه سدسازی‌های ترکیه چیست؟

طبیعی است که شروع جنبش‌های مدنی محیط زیست در ایران را به فال نیک می گیرم و معتقدم این حرکت‌ها در کشور ما که در مرحله گذار از سنت قرار دارد، خیلی دیر آغاز شده اما نکته مثبت و امیدوارکننده این است که در بین انواع جنبش‌ها اعم از زنان، دانشجویی، دموکراسی‌خواهی، اصلاح‌طلبی و ... جنبشی که زنده است و در سال‌های اخیر پررنگ شده، جنبش محیط زیست است. ضمن این که در سال‌های گذشته مشکلات محیط زیستی متعدد مثل آلودگی هوا و گردوغبار اکثر مناطق کشور را تهدید می کند و حیات و تمدن ایران را تحت تاثیر قرار داده که همین باعث افزایش آگاهی عمومی و حساسیت‌زایی در بین شهروندان ایرانی درباره محیط زیست شده است. همین گستردگی دامنه مشکلات محیط زیست در کشور باعث جدی‌شدن جنبش محیط زیست در ایران شده است، اما مسئله این است که حرکت‌های مدنی در حوزه محیط زیست نیاز به علم و اطلاعات دقیق دارد. کارهای تخصصی بسیاری باید در این زمینه شود. ارتباط با کارشناسان و نخبگان این حوزه باید بیش از این‌ها باشد و فعالیت فعالان مدنی حوزه محیط زیست باید با حضور پررنگ متخصصان باشد. در این صورت است که فعالان مدنی محیط زیست می‌توانند به گروه‌های ذی‌نفوذ در جامعه تبدیل شوند و حتی در قدرت تاثیرگذار باشند.

به عنوان متخصص حوزه ترکیه برای فعالان محیط زیست که به پروژه گاپ معترض هستند، چه توصیه‌ای دارید؟

یکی از دلایلی که در کشورهای خاورمیانه همکاری‌ها به سختی شکل می‌گیرد و کشورها در حل مشکلات با دشواری‌های متعدد مواجه هستند، این است که در خاورمیانه روابط کشورها محدود به دولت‌ها و منحصر به مقامات کشورهاست، در حالی که اگر می‌خواهیم با کشوری در حوزه‌های آموزشی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و ... کار کنیم باید بدنه دو جامعه با هم ارتباط داشته باشند. من معتقدم فعالان مدنی و دانشگاهیان ایران و ترکیه باید رفت‌وآمد و ارتباط بیشتری داشته باشند و افزون بر این، متخصصان آبی خارج از حوزه قدرت در کشورهای ایران، ترکیه، عراق و سوریه باید با هم ارتباط تنگاتنگ و مبادله فکری داشته باشند. در موضوع سدسازی‌های ترکیه حتما باید نهادهای مدنی، دانشگاهیان و حتی روزنامه‌نگاران دو کشور با هم رابطه داشته باشند و روابط غیررسمی بین دو کشور گسترش یابد. در قدم اول یک گروه از فعالان، دانشگاهیان، طرفداران محیط زیست ایران و... می‌توانند با فعالان و متخصصان ترکیه دیدار و کار مشترک داشته باشند. ضمن این که نباید نگاه امنیتی به این گروه‌ها و فعالیت‌ها وجود داشته باشد.

> سدسازی‌های ترکیه باعث شده ۶۷۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی در عراق به دلیل نبود آب رها شوند

> درست است که ترک‌ها برای کشور ما همسایه‌ای بهتر از عرب‌ها هستند اما این به معنای برخورد انفعالی ایران در برابر ترکیه نیست

> سدسازی‌های ترکیه میزان آب دریافتی عراق را از ۴۰ میلیون مترمکعب در سال به ۱۱ میلیون مترمکعب رسانده است

جدول متوسط [شماره ۷۱۴۰]

طراح جدول: مجید شادروح

افقی:
۱- دوال - محصول صابون - شن - خرس درختی ۲- ازحواریون - فرومایه - امتیاز ورزشی - پرنده‌ای شبیه کبک ۳- حرف تشکیک - رایحه - زیرک - رج - چای خارجی ۴- جام جمشید - شیره چغندر - رودمرزی - استخوان‌های پوسیده - ریشه ۵- عددورزشی - کشمکش - رنگین کمان - نوعی میمون ۶- سازش - خط تصویری مصرباستان - شاعر هندی ۷- شامخ - خزنده خوش خط وخال - خجسته - درون ۸- آخرین توان - گذرگاه - دیدنی ارتش - آهسته - راز ۹- قورباغه درختی - ماشین جنگی - اسباب خانه - واحد سطح - امر به رفتن ۱۰- صورت ظاهر - نشان ورزشی - قبض - معتبر ۱۱- شرح سوابق - وجود - زائوترسان - حراج

عمودی:
۱- عداوت - خروشان - همه ۲- گیسو - کرم - معلق ۳- از نام های باری تعالی به معنی بخشایشگر - آب روستایی - مقعر ۴- عمارت - مسلک - زمینه ۵- بوی رطوبت - همنشینی ۶- مصیبت - روزگار ۷- فرزندزاده - ابزار نجاری ۸- ویتامین جدولی - بی عیب - پیاله ۹- اندیشه - ترس - لنگه در ۱۰- مجلس بزرگان - سنگ ترازو ۱۱- تأنی - آتش ۱۲- بالای فرنگی - نوعی اسکلت پیش ساخته برای ساختمان که به شکل خرپا زده می شود - چهارمین سوره قرآن کریم ۱۳- بزم - چهره - پهلوان ۱۴- نرم تن دریایی - واحد اندازه گیری ظرفیت الکتریکی ۱۵- پدرشعرنو - رفیق ۱۶- از جنگنده بمب افکن های نیروی هوایی - مکیدن ۱۷- پوستین - گازی بی رنگ و سبک تر از هوا - بلند ۱۸- نشانه - جوی خون - اشتباه و گاف ۱۹- زبانه آتش - کمان - چوبی خوشبو که در آتش می سوزانند ۲۰- وی - حقه - قرن

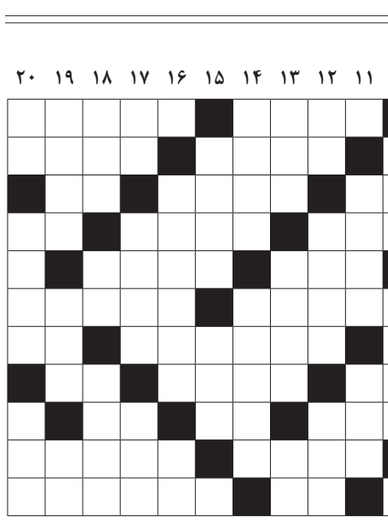

حل جدول شماره ۷۱۳۹

جدول سخت [شماره ۳۵۰]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی: ۱- شرم و حیا - بلند نظری - سیمی با مقاومت الکتریکی زیاد در برخی وسایل برقی - از رشته های پزشکی ۲- بالاترین ارتفاع صدای انسان - جزیره بزرگ ایتالیا - تأثرانگیز ۳- مخفی - چند ذره - گاوآهن - سومین فرمانروای خوارزمشاهی ۴- همه را شامل می شود - کارگردان فیلم علمی تخیلی جنگ ستارگان - روزنامه چاپ عراق ۵- آن که کتاب چاپ و منتشر می کند - سرمربی تیم ملی فوتبال استرالیا - کاسه گردان ۶- جهت - نویسنده - صد متر مربع - از نیازهای اولیه بشر - مقر سازمان ملل ۷- اصطلاحی در فوتبال - کنایه از دو به هم زنی و فتنه انگیزی - پسران عرب ۸- حاشا کردن - آرمان گرا - زمینه ۹- پرنده‌ای وحشی و حلال گوشت - فرستادن پیامبران از سوی خدا - قلزم - نام خداوند در دین یهود ۱۰- خواهش و درخواست - قریه - نوعی بافت گیاهی که سلول های آن قدرت تقسیم دارند ۱۱- دارای جنبه تظاهر - بیماری اختلال عمل کبد - سر به راه - زبانه آتش.

عمودی: ۱- نیکو - گورستان زرتشتی ها ۲- نام فارسی اسید کلریدریک - سنت و آیین ۳- مراقب و نگهبان - مرکز ایالت جورجیای آمریکا ۴- دل آزردگی - ندا دهنده ۵- نشانه جمع فارسی - گنجشک - لانه پرنده ۶- بیم دهنده - از طوایف ترکمن ۷- از پسران فریدون - دینداری ۸- نشانه های نوشتاری - خاک و زمین ۹- کمربند فرضی زمین - ولرم ۱۰- قدم یکپا - مجاور - کام ۱۱- فراوان ترین فلز معادن ایران - گلابی - لنگه بار ۱۲- دریاچه ای در آفریقای جنوبی - جای جنین در شکم مادر ۱۳- کیسه وسایل خیاطی - چوپان ۱۴- موشواره کامپیوتر - بزرگ‌ترین شهر پرو ۱۵- تپه باستانی گیلان - دستبند زنانه ۱۶- تکخال - از شهرهای مهم مراکش - پهلوان ۱۷- معنی و مفهوم - از باشگاه های فوتبال اسپانیا ۱۸- از آثار ویتوریو آلفیری، شاعر تراژدی ایتالیا - اقامتگاه مسافر ۱۹- نومیدی - نوعی جلبک طلایی رنگ تک سلولی ۲۰- هم عقیده - هولناک.

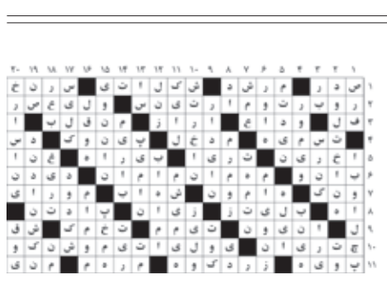
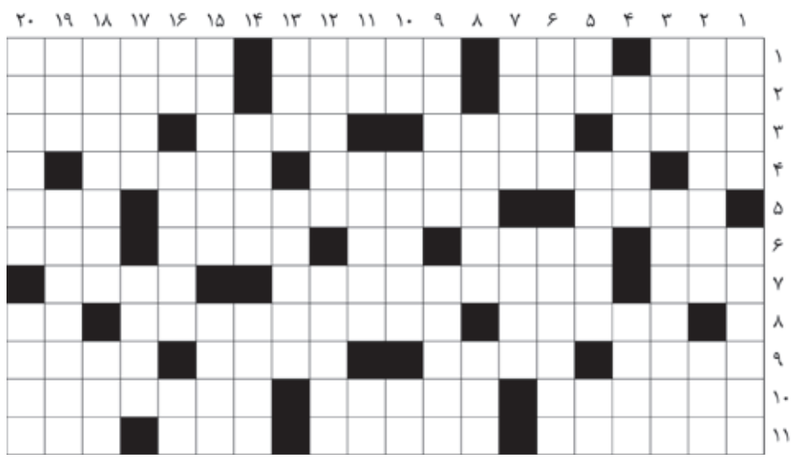
حل جدول شماره ۳۴۹